

Qüestionades les inversions milionàries en avions de combat

Avions de guerra sense enemic

El projecte de caça europeu pot ser abandonat pel seu cost, ja que Alemanya se n'ha retirat. També als Estats Units hi ha controvèrsies sobre la conveniència de gastar milions de dòlars en el F-22, quan la situació polític-militar al món ha canviat.

Gastar més de 70.000 milions de pessetes en un projecte de recerca i abandonar-lo no sembla un bon negoci. Però això és el que pot passar amb els diners que Espanya ha invertit en el projecte EFA (European Fighter Airplane, Avió Caça Europeu), que, promogut per Alemanya, la Gran Bretanya, Itàlia i l'estat espanyol pot ser abandonat definitivament abans de gaires mesos.

Els quatre estats europeus volien produir un caça que pogués fer la competència –tant en prestacions com en preu– al futur F-22 americà, un altre projecte que no té gaire bona peça al teler. S'hi havien de gastar 50.000 milions de dòlars –més de 5 bilions de pessetes–. Naturalment, els beneficis superaven, segons els càlculs teòrics, les inversions. Però Alemanya, després de gastar-hi uns 400.000 mi-

lions de pessetes, va decidir d'abandonar el projecte EFA, pels problemes econòmics que deriven de la reunificació. Alemanya hi aportava un 33% i els altres tres estats necessitaven trobar nous socis. Tampoc no queda clar si els components tecnològics desenvolupats pels alemanys podran ser utilitzats en l'EFA.

Atesos aquests problemes, l'EFA podria aterrar definitivament, sense haver aixecat el vol. A més dels problemes econòmics cal pensar en la nova situació mundial, amb l'esfondrament del bloc comunista. També es tenia en compte que la indústria aeroespacial té un paper molt important en l'activació de les empreses d'alta tecnologia. Però, com se sap, el *spin-off*, és a dir, la transferència de tecnologia del camp militar al civil, és molt baix i no compensa les grans inversions que s'hi realitzen.

Actualment, el F-15 nord-americà seria el rival més important de l'EFA. També el Rafale francès –l'estat francès no participa en el projecte EFA– ho seria. El F-22 americà es trobaria per sobre de l'EFA en prestacions, però també en preu. Un EFA hauria de costar uns 6.000 milions de pessetes, quan el preu d'un F-22 seria de 22.000 milions i el d'un Rafale de 7.000.

ELS PROBLEMES DEL F-22 AMERICÀ

Precisament el projecte F-22 també aixeca moltes crítiques als Estats Units. En uns moments en què la crisi econòmica nord-americana obliga a replantejar molts projectes de recerca, molts investigadors són crítics amb els diners que s'invertirien en aquest caça tan sofisticat, el qual, d'altra banda, es considera inapropiat per

a la nova situació política mundial.

Si la reducció de les despeses en defensa ha afectat moltes companyies americanes, la Lockheed, en canvi, es trobava en un bon moment. La Lockheed té planejat de construir 648 caces F-22. Si el preu és de 22.000 milions com hem dit, ja podem fer multiplicacions: més de 14 bilions de pessetes en seria el preu total. Mentre l'estació espacial topa amb problemes de pressupost i l'accelerador de partícules SSC —que seria el més gran del món— no té el futur gens clar, un avió de combat pot reunir milions de dòlars per al projecte.

Entre les característiques del F-22 hi ha la seva velocitat, maniobrabilitat i el fet de ser "invisible" com el F-117. Això no vol dir que l'avió sigui al nostre costat i no el veiem, sinó que les seves formes i color el fan difícil de detectar tant a simple vista, com amb aparells d'observació o per radar.

El seu preu en fa un dels projectes més cars en la història del Pentàgon. Mentres-

versions militars necessiten un enemic real o un enemic imaginari. Els dirigents americans —cal veure si tot això canvia amb Bill Clinton i Al Gore— pensen que en el Tercer Món poden sorgir adversaris poderosos en el futur.

El projecte F-22 va néixer quan el F-15, que encara és el caça més sofisticat del món, tenia ja gairebé una dècada. Els americans pensaven que els russos —aleshores soviètics— planejaven la fabricació d'un rival del F-15. Per això es va plantejar el desenvolupament d'un caça que el superés àmpliament. El preu previst era de 3.500 milions de pessetes —semblant, en 1986, al preu del F-15—. Com que més tard es va dir que els soviètics estaven perfeccionant els seus sistemes de radar, també va caldre perfeccionar la "invisibilitat" de l'avió. I com que tot s'ha apujat, el preu actualment previst ja ha arribat als 22.000 milions que hem esmentat abans.

Mentre els Estats Units feien aquests plans, l'URSS es movia en un subdesen-

volupament electrònic i informàtic. El 1987 només hi havia a l'URSS 200.000 ordinadors personals, quan als Estats Units n'hi havia més de 25 milions. En 1990 alguns representants al Congrés americà es varen començar a demanar si

ARXIU

realment valia la pena de gastar tant en un avió de combat quan l'URSS es trobava en una seriosa crisi econòmica i política.

A més, algunes veus posaven exemples històrics per a cridar l'atenció sobre el preu creixent del F-22. Tots els programes, com el F-14 o el F-15 havien sofert un gran augment dels costos previstos inicialment. Com que un exèrcit com l'americà necessita uns quants centenars d'avions, la despesa puja a unes quantitats escandaloses.

El gener de 1992 Rússia retallava les seves despeses en noves armes d'un 80% i la recerca militar en general baixava un 30%. Fins i tot Cheney deia que no era clar que calgués continuar parlant del perill rus. A més, en la guerra contra l'Iraq —un dels exèrcits més poderosos entre els països subdesenvolupats— es va veure que l'aviació americana no tenia gaires problemes per a demostrar la seva superioritat. En tot cas, els americans temen que l'EFA europeu no sigui venut a països del Tercer Món. Si el projecte no tira endavant, aquest perill no hi serà. Una altra opció seria que aquests països comprassin el francès Rafale.

El sistema de Defensa hauria de ser replantejat. Segons Vicenç Fisas, expert en desarmament, "aquests productes sofisticats no tenen sentit en la política europea del futur, segons com es plantegi. Si triomfa el criteri que la seguretat s'ha de basar en criteris no armamentistes, el caça EFA o el F-22 no es faran". La nova situació mundial fa que calgui replantejar les inversions en aquest camp. Segons Fisas, "els diners es podrien invertir en la reconversió de la indústria militar i en la seguretat de les centrals nuclears de l'Est. Això seria una vertadera política preventiva".

Xavier Duran

L'augment del cost previst del F-14 és un toc d'atenció per a la construcció del F-22.

ARXIU

Qüestió de preus

Una comparació del que costen els F-22 i el que costen diversos programes d'investigació dóna una idea de la desproporció de les inversions.

—1 setmana a l'estació espacial Mir: 2.000 milions.

—Pressupost anual per a la recerca sobre la sida al Japó: 2.000 m.

—10 anys d'investigació de vida extraterrestre intel·ligent: 10.000 m.

—Cost d'un F-22: 22.000 m. (100, 1 bilió).

—Pressupost de recerca dels EUA: 2,2 b.

—Pressupost anual dels programes de les Nacions Unides contra la desertització i per l'escolarització i la vacunació: 2,5 b.

—Estació Espacial Internacional: 3 b.

X. D.

tant, alguns experts es demanen contra qui seria utilitzat el F-22. Segons Donald Rice, secretari de l'exèrcit de l'aire, el F-22 "no ha estat pensat per a les amenaces actuals, sinó per a les amenaces del segle XXI". Quan li pregunten quines poden ser aquestes amenaces futures, no en concreta cap. En tot cas, Dick Cheney, secretari de Defensa, va dir al gener passat que avui els Estats Units no tenen un repte global. I les amenaces futures semblen prou remotes i inconcretas com per a despendre tants milions en un caça.

¿A què faria front el F-22?. Els americans pensen en una revifalla de Rússia o en l'aparició d'una nova superpotència. Observant la realitat, totes dues coses semblen força improbables. Però les in-